

Vrijwillig de armoede in

FIDESCO

KATHOLIEKE ORGANISATIE
VOOR INTERNATIONALE
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Beste familie, vrienden en bekenden,

De vorige nieuwsbrief eindigde ik aan het begin van het derde trimester. Op het moment dat ik dit schrijf zijn we al weer aan het einde van dit trimester aangekomen en dus ook aan het einde van het schooljaar. Gedurende dit derde trimester viel nog maar eens op hoeveel schoolvrije dagen er in Oost-Timor zijn. Sommige vrije dagen zijn begrijpelijk, bij andere vrije dagen vraag je je af of dat wel zo noodzakelijk is. Zo was er een vrije dag op 20 augustus jl., bij de herinnering aan de oprichting van de militaire tak van een van de belangrijkste politieke partijen, genaamd Fretilin, in 1974. Deze militaire tak speelde een belangrijke rol in het verzet tegen de Indonesische overheersing tussen 1975 en 1999 en werd later het nationale leger van Timor-Leste. Ook was er een vrije dag op 30 augustus jl., de dag van de volksraadpleging. Op deze dag in 1999 mocht het volk van Timor-Leste na 24 jaar strijd beslissen of ze geïntegreerd wilden worden in Indonesië of dat ze een eigen, onafhankelijke staat wilden worden. Een belangrijke dag en dit jaar precies twintig jaar geleden. Op 20 september jl. was er ook een vrije dag om te herdenken dat 20 jaar eerder, in 1999, op deze dag VN troepen Oost-Timor binnen trokken om de situatie te stabiliseren die ontstond na de volksraadpleging. Nadat bekend was geworden dat de Timorezen met een overgrote meerderheid voor onafhankelijkheid hadden gekozen, trok er een golf van geweld over Oost-Timor. Milities die voor de integratie van Oost-Timor in Indonesië waren trokken al moordend en brandstichtend door Oost-Timor en het was door de VN troepen dat de situatie meer onder controle kwam en dat er gewerkt kon worden aan een stabiele situatie in Oost-Timor.

Onverwachte vrije dag

Behalve dat er nationale feestdagen zijn die vrij zijn, zijn er soms ook onverwachte dagen vrij. Zo overleed in september een pater Salesiaan uit Portugal, die meer dan 50 jaar in Timor werkzaam was geweest

in scholen en parochies. Deze pater werd met militaire eer begraven en er werden enkele dagen van rouw afgekondigd voor alle scholen, aangezien deze pater een grote rol gespeeld had bij het opzetten van het onderwijs in Timor. Dit hield dus ook weer in dat er dagen vrij waren en dat er weer lessen uitvielen. Op deze manier gaat het wel heel hard met vrije dagen en is het lastig om enigszins een planning te maken voor het lesgeven, want die kan nooit helemaal gevolgd worden.

QUIRIEN VAN BERKEL

BAUCAU, OOST-TIMOR

Gebruiken

Wat voor mij hieruit duidelijk wordt, is ten eerste dat de geschiedenis in Oost-Timor nog vers in het geheugen ligt, waarbij elke herdenking nog belangrijk is. En dat dit deel uitmaakt van de recente geschiedenis blijkt ook wel uit het feit dat je verhalen over de Indonesische overheersing van mensen hoort die twintig jaar ouder zijn dan ik en niet van opa's of oma's die dat lang geleden hebben meegemaakt. Ten tweede wordt duidelijk dat andere zaken vaak hogere prioriteit hebben dan school. Zaken die bijvoorbeeld gerelateerd zijn aan de geschiedenis en aan de cultuur van Oost-Timor. Als er bijvoorbeeld iemand overlijdt in de familie, dan is het normaal, ook voor ons westerlingen, om de familie te bezoeken en om de uitvaart bij te wonen. Hier is het niet alleen belangrijk om bij de uitvaart van je eigen familie aanwezig te zijn, maar ook van verre familie of burens of van mensen met een hoge functie. Dit betekent dat leerlingen best vaak afwezig zijn om een uitvaart bij te wonen. Behalve dat de uitvaart belangrijk is, is het jaar dat erop volgt voor de naaste familie ook belangrijk. Tijdens dit jaar wordt de overledene op verschillende vaste tijdstippen herdacht. Zo vinden er na 40

Op schoolreisje naar Laclubar

dagen, drie maanden, zes maanden en een jaar herdenkingen plaats. Naaste familie draagt gedurende dit jaar alleen zwarte kleren of in ieder geval een zwarte armband, halsketting of hoofddoekje. Daaraan is dus te herkennen dat ze in de rouw zijn. Tijdens de herdenking na een jaar, wat 'Kore Metan' wordt genoemd, is het groot feest, want de rouw is voorbij. Naaste familie legt dan hun zwarte kleren af en mag voor het eerst na een jaar weer dansen.

Schoolreisje

Het zijn niet alleen dit soort dagen die voor meerdere schoolvrije dagen zorgden. Onze school is een katholieke school en maakt deel uit van een stichting die aangestuurd wordt door het bisdom Baucau. Een andere school van deze stichting bestond vijftien jaar en bij die gelegenheid werd onze school uitgenodigd om vier dagen op bezoek te komen om deel te nemen aan alle festiviteiten. Dus zo vertrokken we op vrijdag 6 september jl. met zo'n honderdvijftig leerlingen richting het plaatsje Laclubar. In Oost-Timor bestaan geen mooi touringcars die je kan huren. Je kan wel lokale bussen huren, maar die zijn vrij prijzig en er passen niet veel mensen in. Zodoende werd er besloten om met zandtrucks te reizen. Alle leerlingen achterin de bak en de leraren voorin. Dus met drie trucks en enkele volgauto's vertrokken we. Over een traject dat al deels bestaat uit net aangelegde wegen en deels bestaat uit stoffige en hobbelige zandwegen, ging het de bergen in. Toen we er aankwamen werden we feestelijk onthaald. Het programma bestond in de ochtend uit het luisteren naar verschillende lezingen en in de middagen was er tijd voor sport, waarbij er tussen de verschillende scholen gestreden werd in voetbal en basketbal. Onze school verloor eerlijk gezegd elke wedstrijd. Elke avond was er ook een programma, waarbij verschillende bekende artiesten uit Oost-Timor kwamen optreden. Op één avond vond er een culturele avond plaats, waarbij elke school zich op verschillende manieren kon presenteren met traditionele dansen. Een heel spektakel kan ik u vertellen. Gedurende ons verblijf in Laclubar sliepen de leerlingen op de grond in klaslokalen. Dit was best pittig voor hen, aangezien het hoger in de bergen aardig koud kan worden in de nacht. In Timor hebben de mensen eenvoudig weg geen slaapzak of matje, dus de meeste leerlingen sliepen in hun kleren, on-

der een vliesdekentje op de met een dekzeil bedekte stenen grond. De kou uit de grond zorgde ervoor dat heel wat leerlingen nauwelijks konden slapen. Daarnaast zijn deze kinderen gewend aan tropische temperaturen, dus het was voor hun lichaam nog eens extra koud. De meeste gevoerde conversatie tijdens deze vier dagen was dan ook: "Malirin ka? Sim, malirin!" (Koud hè. Ja, koud!).

Na vier dagen was het feest voorbij en vertrok ons zootje ongeregeld weer terug naar Baucau. Het was weer een hele belevenis, waarbij alles op een Oost-Timorese wijze georganiseerd werd. Dit betekent dat niemand echt wist wat er ging gebeuren, dat iedereen maar wat deed zonder te communiceren en dat het altijd maar weer afwachten is totdat je weer eens informatie hoort over het volgende programma-punt. Het is in die zin wel weer wonderlijk hoe alles toch op de een of andere manier loopt en op z'n pootjes terecht komt.

Eindexamenperiode

Na dit schoolreisje volgden nog enkele weken les tot begin oktober. In het begin van oktober begon de eindexamenperiode voor de leerlingen van het derde jaar. De voorbereiding was in de weken daarvoor al begonnen. Elke zaterdag konden de leerlingen naar school komen om samen met mij oude eindexamens te maken. Hiervan werd gelukkig gebruik gemaakt. Soms waren er wat meer leerlingen dan een andere keer, maar in ieder geval werd de mogelijkheid door sommigen aangegrepen om zich goed voor te bereiden. In het begin van oktober was er een week vrij voor de leerlingen van het eerste en het tweede jaar. De leerlingen van het derde jaar konden naar school komen om samen te studeren. Tijdens deze week kwamen er nog heel wat leerlingen van het derde jaar naar school en af en toe kon ik ze nog helpen met vragen uit oude examens en kon ik ze nog het een en ander uitleggen. Tijdens deze vrije week moesten de leraren de school ook voorbereiden voor het eindexamen. De eindexamenweek bestond uit twee delen. Het eerste deel vond plaats van maandag tot en met woensdag. Gedurende deze drie dagen vond het nationale eindexamen plaats. Dit zijn examens in de zes belangrijkste vakken, zoals wiskunde, Engels en Portugees, die getoetst worden vanuit het Ministerie van onderwijs. Deze examens werden verstrekt vanuit de hoofdstad Dili en waren voor alle leerlingen in Oost-Timor hetzelfde. Het tweede deel was het lokale eindexamen. Dit vond plaats van donderdag tot en met zaterdag.

OOST-TIMOR

QUIRIEN VAN BERKEL

Een "Uma lulik"
(stamhuis)

De lokale eindexamens gaan over de minder belangrijke vakken, zoals muziek en sport, en worden door iedere school afzonderlijk voorbereid en geprint. De nationale eindexamens worden verder centraal nagekeken in Dili en de lokale eindexamens worden door de eigen leraren nagekeken. Tijdens de week voor de eindexamens waren de leerlingen dus druk met studeren en de leraren moesten de lokale eindexamens voorbereiden. Daarnaast moesten de lokalen op een juist manier worden voorbereid. Volgens de regels van het Ministerie van onderwijs mogen er maar twintig leerlingen in een klas zitten tijdens het eindexamen en elke klas heeft twee leraren om te surveilleren. In elke klas moesten ook de examennummers van de verschillende leerlingen op de schoolbanken geplakt worden. Daarnaast moesten er ook in elk lokaal foto's zijn van alle leerlingen die in die klas aanwezig waren. Er ging dus een hele voorbereiding aan vooraf, voordat de school gereed was voor het eindexamen.

Bloedserieus

Uiteindelijk was de eindexamenweek dus daar. Tijdens de eindexamenweek werden de leraren die surveilleerden tussen de verschillende scholen in Baucau uitgewisseld. Op die manier bestond er minder kans dat leraren hun eigen leerlingen zouden gaan helpen tijdens het eindexamen, wat in het verleden dus wel veelvuldig gebeurd is. Ik mocht mij melden bij de eerste publieke middelbare school in Baucau. Omdat de publieke school gratis is, is er een overschot aan leerlingen. Dus in die school is het normaal om met 40 tot 60 leerlingen in een schoolklas te zitten. Aangezien ze nu in klassen van maximaal 20 mochten zitten, was dat natuurlijk wel een hele verandering. Het aantal lokalen in deze school was dan ook niet voldoende en de helft van alle eindexamenkandidaten was ondergebracht in de publieke basisschool. Van tevoren was ik gewaarschuwd, aangezien de publieke scholen niet perse bekend staan

Heuvel beklimmen bij Laclubar

om hun discipline en ordelijkheid. Maar het viel allemaal van harte mee. Waar ik in onze eigen school tijdens proefwerken altijd tot stilte moet manen en ook wel eens proefwerken afpak omdat er onverbloemd afgekeken en overlegd wordt, gebeurde er op de publieke school niets. Dat was voor mij een positieve ervaring. Misschien kwam dit ook doordat het eindexamen bloedserieus genomen werd. Dat viel me al op tijdens de voorbereiding. In Oost-Timor zijn er in het algemeen wel regels, maar dat zijn vaak alleen formaliteiten, een streven dat nooit gehaald wordt. Maar tijdens de voorbereiding en gedurende het eindexamen werden alle voorschriften tot op de letter nauwkeurig opgevolgd. Het leek even of ik in een andere wereld beland was. Tijdens de eindexamenweek waren alle leerlingen en zeker ook de leraren ruim op tijd. Iets wat normaal gesproken lang niet altijd het geval is. Het was goed om te merken dat iedereen dit examen erg serieus nam en het liet zien wat er wel allemaal niet mogelijk is.

Allerzielen

Na de eindexamens hadden de leerlingen van het derde jaar geen les meer, dus dat betekende dat alleen de leerlingen van het eerste en tweede jaar overbleven. Het was gelijk een stuk rustiger op school. Maar ook de laatste vier weken van het schooljaar werden telkens weer onderbroken door vrije dagen. Een van de belangrijkste dagen in het jaar voor Timorezen is 2 november, de dag van allerzielen. Binnen de Timorese cultuur is de verering van de voorouders enorm belangrijk en op deze dag komt de katholieke traditie samen met de Timorese cultuur: het is de dag om de overledenen te herdenken. In de dagen voorafgaand aan 2 november vertrekt iedereen al richting de binnenlanden om naar de plek te gaan waar zijn of haar stamhuis staat. Dit stamhuis, dat "uma lulik" of "uma adat" genoemd wordt, is de plek waar iedereen naar toe trekt om de zegen van de overleden voorouders te verkrijgen. Dit kan zijn bijvoorbeeld bij gelegenheid van een huwelijk. Maar op 2 november komt elke familie samen bij het stamhuis om de overleden voorouders te herdenken en om bloemen te strooien over de graven van de overledenen. Het is ook een goede gelegenheid voor familieleden om elkaar weer eens te zien, maar ook om geschillen op te lossen, om samen te eten en ook om samen wijn te drinken. Deze dag is dus heel belangrijk voor Timorezen en zorgt ervoor dat het gehele openbare leven in de steden plat ligt. Baucau, de plek waar wij wonen, is op deze dag compleet verlaten, auto's en bussen rijden niet

Ceremonie op 20 augustus jl.

Op de foto met mijn mentorklas

Lesgeven

meer, winkels zijn gesloten en dat allemaal omdat iedereen naar zijn of haar stamhuis in de bergen is vertrokken. Dit jaar hadden mijn collega, Julien, en ik besloten om andere vrijwilligers op te zoeken, die in de bergen wonen. Het was fijn dat we elkaar weer konden zien en dat we onze ervaringen konden uitwisselen.

Ondanks dat er zoveel vrije dagen waren, lukte het toch, af en toe met extra lessen, om alle stof van dit jaar aan de leerlingen over te dragen. En zo zijn we dan toch aan het einde van het schooljaar gekomen en staan nu de examens voor de leerlingen van het eerste en tweede jaar voor de deur. Na deze laatste examens is het voor hen en ook voor mij grote vakantie. De tijd die komen gaat staat in het teken van grote veranderingen. Mijn collega Julien zal binnen enkele weken vertrekken en zijn opvolger, genaamd Ghislain, zal dan al in Oost-Timor aangekomen zijn. December zal dus vooral in het teken staan van wennen aan een nieuwe situatie. Wennen aan het leven met een nieuwe medevrijwilliger, voor wie ik en Oost-Timor nieuw zijn. Dat zal zeker even tijd nodig hebben, maar ik zie het met vertrouwen tegemoet.

Dank

Aan het einde van deze nieuwsbrief wil ik u weer van harte bedanken voor alle ondersteuning, moreel en financieel, die ik van u mag ontvangen. Het steunt mij om te weten dat ik deze missie niet alleen draag, maar samen met u. Ik hoop dat ik op u mag blijven rekenen. En als laatste wil ik u bij dezen ook alvast een Zalig Kerstfeest wensen en alle goeds voor het nieuwe jaar!

Hartelijke groeten,
Quirien

Voor informatie of sponsoring:
Rooseveltlaan 2
2215 NX Voorhout

tel.: 0852-731732
info@fidesco.nl
www.fidesco.nl

Wat is FIDESCO

FIDESCO (samengevoegd van Fides (Geloof) en Coöperatie) is een internationale katholieke organisatie die in 1981 door de Gemeenschap Emmanuel in Frankrijk is opgericht. Fidesco zendt professionals over de hele wereld uit om bij te dragen aan de volledige ontwikkeling van de bevolking. Fidesco werkt altijd samen met de lokale kerk om juist de lokale ontwikkeling door kleinschalige projecten te stimuleren. Fidesco heeft meer dan 1600 vrijwilligers uitgezonden, waarvan 24 Nederlanders. Na een voorbereidingstraject gaan de vrijwilligers twee jaar op missie. Fidesco is als Internationale vrijwilligersorganisatie geaccrediteerd bij het Franse Ministerie van Buitenlandse Zaken en is verder lid van verschillende NGO platforms. In Nederland is Fidesco erkend als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Giften zijn aftrekbaar van de belasting.

Hoe kunt u bijdragen?

Fidesco biedt u verschillende mogelijkheden om de missies van Nederlandse vrijwilligers of onze projecten financieel te ondersteunen. U kunt daarbij rekenen op onze discretie en verantwoording over de besteding. Steun ons via:

1) De antwoordcoupon

U dient deze volledig in te vullen en naar het hierop vermelde adres te sturen. Geef daarbij aan of het om een eenmalige donatie of om een periodieke overschrijving gaat.

2) Internet

Op de website www.fidesco.nl vindt u de mogelijkheid om via IDEAL op veilige wijze online te doneren.

3) Per bank

U kunt het geld rechtstreeks overmaken op bankrekening NL53 ABNA 0566 0142 97 t.n.v. Stichting Fidesco Nederland te Venlo o.v.v. de desbetreffende vrijwilliger of project.

Wij verzoeken u vriendelijk uw naam en adres onder vermelding van de desbetreffende donatie te mailen naar info@fidesco.nl of te sturen aan Stichting Fidesco Nederland in Voorhout. U kunt daarbij aangeven of u de missieverslagen wenst te ontvangen. Nadat u een gift heeft gegeven, houden wij uw adres in ons adressenbestand, en zullen u twee keer per jaar extra op de hoogte houden van onze activiteiten. Als u dit niet wilt, kunt u zichzelf schriftelijk afmelden hiervoor.

Bij voorbaat dank, Johannes Witt